

Krčál, Jan: *Nemiluj mě, tohle se nedělá: Homosexualita na Pardubicku*. Diplomová práce. Ústav historických věd Fakulty filozofické, Univerzita Pardubice. Pardubice 2019.

Posudek oponentky

Jan Krčál si za cíl své diplomové práce vytkl "zmapovat homosexualitu v Pardubicích", a to především za pomoci analýzy trestních spisů a korespondence. Tématu stejnopohlavní lásky a sexuality se česká historiografie začala systematictěji věnovat až v posledních letech, proto je třeba kvitovat autorovu snahu rozšířit stále nepříliš početný seznam prací z oblasti „queer dějin“, stejně jako deklarovanou touhu i nadále se této problematice věnovat. Ačkoliv záměrem autora původně bylo nalézt informace o existenci subkultury „homosexuálů“ v Pardubicích, vzhledem k charakteru objevených pramenů se předkládaná práce stala nakonec především příspěvkem k dějinám represe stejnopohlavní sexuality (kapitola šest a sedm) a sondou do každodennosti obyvatel Protektorátu Čechy a Morava očima mladého „homosexuála“ (kapitola osm).

Práce je v zásadě logicky strukturována. Po úvodu seznamujícím s dosavadním stavem bádání následují kapitoly zaměřené na změny v přístupu k „homosexuálům“ coby objektům vědeckého zkoumání i coby terče pozornosti státem řízené represe. Dvě následující kapitoly pak pojednávají o situaci „homosexuálů“ v první polovině 20. století v Německu a na našem území. Jádro práce tvoří kapitoly šest až osm, představující samotnou analýzu zkoumaných pramenů. Jan Krčál v nich nejprve analyzuje trestní spisy osob obžalovaných podle paragrafu 129 b), z let 1918 až 1945, resp. 1924 až 1936, přičemž detailněji se zabývá devatenácti případy. Kolega Krčál tyto případy nejen zevrubně popisuje, ale snaží se také o jejich analýzu, komparaci a zasazení do kontextu již existujících výzkumů. V osmé kapitole se pak autor zaměřuje na korespondenci mezi berlínským malířem Eberhardtem Brucksem a pardubickým studentem Zdenou Benešem z let 1944 až 1945, která nám umožňuje nahlédnout nejen do intimního světa jedné konkrétní dvojice mužů, ale ukazuje také potíže a obavy, jež v této nelehké době zažívali obyvatelé Protektorátu Čechy a Morava.

Za hlavní přínos předkládané diplomové práce považuji především analýzu trestních spisů, která naznačuje, jakým způsobem ke stejnopohlavním sexuálním stykům v daném období přistupovali sami jejich aktéři (obvinění či poškození), jak se k nim stavěla většinová společnost (svědci) a jak je hodnotili ti, kteří měli pomoci represe „homosexuálních“ projevů udržovat heteronormativní společenský řád (žalobci a soudci). Za zvlášť cenné považuji zachycení trestního řízení s lesbickým párem (podkapitola 6.18), který se sice díky své výjimečnosti příliš nehodí pro komparaci, byť ji autor činí, ale je důležitým svědectvím o ženské stejnopohlavní sexualitě, které nejen česká, ale i světová historiografie věnuje výrazně méně pozornosti než té mužské.

Za slabinu předkládané práce považuji naopak především její teoretické pasáže. Nelze než kvitovat, že se Jan Krčál seznámil s většinou publikací, které tvoří pomyslný kánon ke zvolenému tématu. Ve svém textu seznamuje čtenáře a čtenářky nejen s východisky „dějin homosexualit/y“, ale snaží se také o propojení tématu stejnopohlavní lásky s kategorií genderu, což vzhledem k jeho studijní specializaci není překvapivé, přesto to stále u řady kvalifikačních prací není samozřejmé. Bohužel ne vždy je tato snaha korunována úspěchem (např. konstatování, že žena neexistuje, uvedené na straně 25 působí podivným dojmem a zasloužilo by si hlubší vysvětlení či lepší formulaci). Autorovi se také místy nedaří udržet strukturu textu, díky čemuž se na příklad ve druhé kapitole věnované teorii mužské homosexuality objevují závěry analýzy pramenů, kterou autor představuje až o tři kapitoly později (s. 21). Tato chaotičnost znesnadňuje čitelnost textu, stejně jako nevhodné formulace některých vět, např.: „Pravou roli muže utváří státní činnost, na základě legislativy.“ (s. 20), „Mužské a ženské pohlaví zaujímal ve společnosti určitou kategorii, kdy na sebe vzalo

kulturní role a zaujalo tak místo v sociálním prostředí.“ (s. 26), „Moderní homosexuál v českém prostředí vzniká až po britském sexuálním skandálu Oscara Wilda.“ (s. 38) apod. Jazyková a stylistická stránka textu není nejlepší a problematická je též práce s některými pojmy (např. s termínem *diskurz*, který je v textu hojně užíván, často ale ve zcela odlišných významech) včetně klíčových termínů *homosexuál*, *homosexuální* či *homosexuální subkultura*. Autor sice v textu věnuje pozornost problému terminologie, což je třeba ocenit, byť to činí ne zcela logicky v kapitole věnované lesbické sexualitě, ale to v jakém významu sám tyto pojmy používá, už neuvádí a jejich užití je místy nekonzistentní. Zvláště výraz *homosexuální subkultura* je ve vztahu k aktérům, o nichž pojednávají analyzované trestní spisy diskutabilní, stejně tak pojem *coming out* (s. 21) by měl být uveden v uvozovkách, pokud je použit pro označení přiznání, které obžalovaný v roce 1934 učinil, když prohlásil, že je „teplý“. Nesrovnatelnosti by bylo možné najít také v některých závěrech, které kolega Krčál činí a které by si zasloužili lepší argumentační ukotvení. Na příklad tvrzení, že někteří obvinění muži „nedostali se přímo do styku s působením homosexuální subkultury, proto sami sebe za homosexuála rozhodně nepovažovali“ (s. 21), vnímám jako příliš kategorické a autorem nedostatečně podložené. Domnívám se, že otázka sebeidentifikace historických aktérů s kategorií „homosexuál“ je výrazně složitější a nevychází pouze z kontaktu s „homosexuální subkulturou“.

Odhlédneme-li však od těchto nedostatků, můžeme předkládanou práci vnímat jako zdařilý příspěvek ke „queer dějinám“ a považovat ji za text splňující nároky kladené na kvalifikační práci. Jan Krčál přišel s neotřelým tématem, našel vhodné prameny a poradil si s jejich místy omezenou výpovědní hodnotou. Své schopnosti kolega Krčál ukázal také při výběru odborné literatury (nejen v českém, ale i anglickém a německém jazyce) a při formulování závěrů, jež vycházely nejen z jeho osobního přesvědčení, ale především z propojení poznatků získaných studiem pramenů s poznatky z již existujících výzkumů homosexualit(y). Proto předkládanou diplomovou práci Jana Krčála doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit známku **velmi dobře**.